

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בספרות

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית
מרכיב 70% מן הרמה הרגילה (מותאם)

מועד חורף תשפ"ב 2022

סמל שאלון: 8281

הפתרון נכתב על ידי נעה בן חמו

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

1. הסיפור *צפירה* הוא סיפור ישראלי מאת אתגר קרת שנכתב בסוף המאה ה-20 בישראל. הסיפור מספר על שבוע בחייו של אלי וחבריו לשכבה – גלעד, שרון, סיון ומספר דמויות נוספות.

בסיפור ישנה בעיה מוסרית עמוקה שמתבטאת בסוף הסיפור, אך למעשה מתפתחת לכל אורכו. אלי הוא נער מופנם וביישן הלומד בתיכון במרכז הארץ, הוא מאוהב בסיון שנחשבת הנערה הכי יפה בבית הספר ולה חבר - שרון. לאחר טקס יום השואה בבית הספר אלי מגלה ששרון וגלעד גנבו את האופניים של שולם השרת (וניצול שואה) כדי לחגוג את קבלתו של שרון ליחידת השייטת. אלי מדווח למנהל על הגניבה וזה מבטיח לו שלא יגלה שהוא זה שדיווח על המקרה.

שרון וגלעד מגלים שאלי הוא זה שדיווח על הגניבה (לאחר שהגיעה המשטרה לבית הספר ואבא של שרון הגיע גם הוא לבית הספר והבטיח לשולם אופניים חדשים) וסיון מנסה לעזור לו להתחמק מהבנים שרוצים להכות אותו על "ההלשנה". כשאלי מגיע למקום ממנו סיון ייעצה לו לברוח הוא מבין שהיא שלחה אותו בעצם ישירות לבנים ומנסה בעצמו להתחמק ממכות על ידי אמירה ברורה של "אין לכם כבוד, לא היה בזה שום טעם". שניה אחת לפני שגלעד ושרון מכים את אלי מתחילה הצפירה, ואלי בורח מחור בגדר בזמן ששני הבנים עומדים זקוף ומסננים: "אנחנו עוד נזיין אותך".

הבעיה המוסרית המרכזית שעולה בסיפור היא האם העמידה בצפירה או הליכה בצפירה הופכת אותך לאדם טוב יותר או טוב פחות.

על פניו שרון הוא בן טובים- משחק כדורסל בנבחרת בית הספר, מועמד למצטיין לימודי, מתמין לשירות צבאי בשייטת. אך למרות כל אלו, הוא גנב אופניים של אדם מבוגר וזרק אותם, הוא חגג את הקבלה ליחידה על ידי שתיית אלכוהול מתחת לגיל החוקי ולבסוף העליב את אלי "בתול ומסכן" ואיים להכות אותו. למרות כל אלו, כשהחלה הצפירה הוא עמד זקוף ולא זז גם כאשר ראה את אלי בורח.

אלי, לעומת זאת, הוא נער שקט ומופנם, לא ידוע לנו על הצטיינות או הצלחה מסוימת בלימודים, ברמה החברתית או בקבלה לצבא, ידוע לנו שהוא מאוהב בחברתו של שרון- סיון.

הוא הרגיש אמפתיה גדולה מאוד כלפי שולם השרת כשגילה שהוא ניצול שואה מהזונדר קומנדו והרגיש צורך לדווח על גניבת האופניים שלו על ידי שרון. למעשה, אין אנו יודעים אם הוא עשה את המעשה הזה כדי להגן על שולם או כדי לערב את שרון בצרות וכך לזכות בחיבתה של סיון כלפיו. במהלך הצפירה הוא אינו עומד ומכבד את ייעודה אלא בורח משרון וגלעד שאיימו להכות אותו.

ופה בעצם עולה שאלת המוסר- מי הוא האדם הטוב? האם אלי שדיווח על הגניבה אך לא כיבד את צפירת יום הזיכרון או שרון שאיים להכות אותו ועמד דום זקוף בצפירה?

ב. כיאה לסיפור ריאליסטי וכיאה לכתיבתו של אתגר קרת הסיפור לא בא על פתרון ונגמר בסוף פתוח. הסיפור נגמר בכך שאלי בורח מהגדר בזמן הצפירה ושרון וגלעד לוחשים לו "אנחנו עוד נזיין אותך". אין לקוראים דרך לדעת איך הסיפור בין שלושת הבנים נגמר - האם אלי הצליח לברוח, האם הבנים תפסו אותו. אתגר קרת בחר לתת לקוראים להחליט על סוף כרצונם וכיאה לכתיבתו נתן לנו להבין שבחיים אין תמיד סופים ברורים וחדי החלטה.

2. בסיפור פרנהיים שנכתב על ידי ש"י עגנון בקובץ סיפוריו "עד הנה" מתואר סיפור חזרתו הביתה של וורנר פרנהיים מן המלחמה ורצונו לאיחוד מחדש עם אשתו אינגה.

הדמות הראשית היא אכן דמות מורכבת ומתפתחת לאורך הסיפור. הסיפור מחולק ל-4 חלקים - בכל אחד מהם פוגש פרנהיים אדם אחד שחשיבותו עולה מפרק לפרק. בפרק הראשון הוא פוגש את השוערת אשר מספרת לו על מות בנו ומקום הימצאותה של אשתו. הוא קונה כרטיס הלוך וחזור לאיפה שהיא נמצאת, מבקר בבית הקברות לקבר בנו ומבלה 3 ימים בחברת אנשים שהכיר בעבר.

בפרק השני הוא פוגש את אינגריד, גיסתו, בבית הקיט שלהם - שם נמצאת אשתו אינגה. הוא מגלה שלמרות שחזר לאחר זמן רב, אין משפחתו שמחה לראותו ואף מתברר לו שקרל נייס חי וחזר לקשר עם אינגה. כמו כן מתחיל להתחוויר לו שאין משפחתה של אינגה רוצה לתת לו להיפגש איתה ומשאירה את הדלת ביניהם סגורה לאורך כל הזמן.

בפרק השלישי הוא פוגש את היינץ שטיינר, גיסו, שלא מנסה להסתיר מפניו את העובדה שהוא אינו שמח שפרנהיים חזר. בפרק זה מתגלה לנו מידע רב וחדש, פרנהיים חזר משבי מלחמה וציפה לפגוש בתחנת הרכבת את אשתו אינגה וזאת לא הגיעה. הוא גילה שקרל נייס (חברו לשעבר ובן זוגה לשעבר של אינגה) חי למרות שהוא נשבע שהוא ראה בעיניו איך הוא מת מתחת לסופת שלגים, ואנו הקוראים מגלים שלפני תחילת הסיפור והשבי שלו פרנהיים עבד אצל היינץ בחברת הביטוח ונאשם במעילת כספים. מידע זה גורם לנו הקוראים להבין מדוע נראה לאורך כל הסיפור שאף אחד אינו שמח לראות את פרנהיים ומדוע כולם מנסים להרחיקו מלפגוש את אינגה.

בפרק הרביעי והאחרון פוגש פרנהיים את אינגה וזאת שמחה לראותו אך למעשה לא מתעניינת במה עבר עליו בשבי ונראה שאפילו לא יודעת מי היו שוביו. הם מדברים קצרות על קרל נייס ועל חזרתו לחייה של אינגה ובסוף יוצא פרנהיים מתוך חדרה וסוגר את הדלת. במבט ראשון נראה שעל פרנהיים לא עובר תהליך התפתחות במהלך הסיפור, אך הפרטים הקטנים מראים לנו שכן.

פרנהיים מוצג כאדם פסיבי, הוא נקלע למלחמה ולשבי, הוא אינו ידע על מות בנו, והוא נתן לדלת להיות סגורה בפניו לאורך רוב הסיפור על ידי גרטרוד והיינץ ובעצם היה צריך לעבור דרכם על מנת לפגוש את אינגה. אך למרות זאת בפרק האחרון מוצג בפנינו אדם אשר לוקח אחריות על עתידו (הידוע מראש אך למרות זאת-עתידו) מתעקש על פגישה עם אינגה ועל נסיון אחרון להחזיר אותה אליו. כשאלה לא צולחים מוטיב הדלת נמשך וחוזר על עצמו אך פרנהיים הוא זה שלוקח אחריות על גורלו ומחליט לסגור את הדלת בעצמו ובכך בעצם מחליט על המשך חיו, הוא לא מתעקש יותר על להחזיר את אינגה אליו אלא אמר את מה שיש לו להגיד וסגר את הפרק הזה בחייו.

לסיכום, וורנר פרנהיים הוא דמות מעניינת ומעוררת חיבה אשר מתפתחת לאורך הסיפור בצורה סמויה ויפה.

6. אנטיגונה היא טרגדיה יוונית קלאסית שנכתבה על ידי סופוקלס ביוון העתיקה. במרכז העלילה סיפורה של אנטיגונה והתמודדותה עם קראון המלך החדש של תבאי על קבורתה של אחיה פולינקס.

פולינקס, אחיה של אנטיגונה מת לאחר מלחמה על אחיו אתאוקליס על שליטה בעיר תבאי. לאחר שלא נותר גבר שיקח על עצמו את המלוכה לאחר מלחמת האחים עולה לשלטון קראון דודה של אנטיגונה ומודיע שהוא מחיל צו מלך האוסר על קבורתו של פולינקס בגלל בגידתו בעם היושב בתבאי, צו הנוגד את צו האלים, אשר קובע במפורש שיש לקבור כל מת. אנטיגונה מחליטה לקבור את פולינקס למרות צו המלך ועושה זאת בהתנגדות גם לדעת אחותה איסמנה. היא אינה מוכנה לקבל את האפשרות שאחיה לא יקבר ואינה מוכנה לעשות דבר הנוגד את צו האלים.

ללא מותו של פולינקס לא הייתה נוצרת עלילה, והיא הגורם המזרז לכל התרחשות המחזה והמשך הסיפור.

אנטיגונה היא גיבורה טראגית בכמה סיבות המניעות את העלילה.

היא חלק ממשפחת מלוכה (היא בתו של המלך אדיפוס), היא חוטאת בחטא ההיבריס בכך שהיא חושבת שהיא מדברת בשם האלים כאשר היא דורשת לקבור את פולינקס וחושבת שהיא יכולה לצאת כנגד צו האלים.

כמו כן אנטיגונה מביאה על עצמה את אסונה ואת מותה במערה. במהלך המחזה המלך קראון נותן לה "פתח מילוט" מהודאה באשמה אך היא ממשיכה בדרכה ולא מוכנה להוריד מעצמה את האחריות למעשה.

כל אלה ועוד בעצם מובילים להתפתחות והמשך העלילה. קראון רב עם בנו הימון (וחתנה המיועד של אנטיגונה) על גורלה והאם היא צריכה ללכת למות או לא, קראון מאבד אמון ביועציו כולל בנביא בעיוור ובמקהלה.

לסיכום, מותו של פולינקס הוא הזרז שמאחורי העלילה של אנטיגונה, הוא זה שמעלה את השאלה מה יותר חשוב חוק המלך או חוק האלים, מה תפקידו של גיבור טראגי במחזה וחטא ההיבריס שיש גם לאנטיגונה וגם לקראון.

15. כתנת פסים-משה אבן עזרא

השיר כתנת פסים שנכתב על ידי משה אבן עזרא נכתב בימי הביניים והוא שיר חול מסוג טבע ויין.

הבית השלישי של השיר "כל ציץ חדש לזמן חדש/יצא שוחק לקראת בואו" מתאר את פריחת הפרחים באביב. בבית זה ישנו צימוד בן המילים חדש "חודש" מה שמדגיש את התחדשות ניצני הפרחים. כל ניצן פרח מחדש עם התחדשות האביב ויצא שוחק לקראת בוא העונה.

ב. לאורך השיר כולו ישנו תיאור ארוך ומפורט של התחדשות ו"התלבשות" הגן לעונת האביב.

השיר יוצר תמונה מטאפורית המאורגנת סביב האנשת הטבע. הדובר בשיר מתאר את פריחת האביב כתהלוכה צבעונית של צמחי הגן המדומים לנסיכים ובני אצולה המתכנסים לכבוד האביב - בראשם מלכם, השושן המשתחרר מכלאו ומוביל את השיירה כולה. מהבית הראשון בשיר בו מתואר הגן בשלמותו כלובש מדי רקמה דרך תיאור העץ הניצנים והשושן בבתים האחרים, מתואר האביב כמתקרב לאט לאט; אך כשמגיע הוא פורץ במהירות ביופיו המסנוור ובשיאו מגיע גם השושן שפורץ מ"בגדי כלאוו" ובכך מסמל את שיאו של האביב. לבסוף בשיר ישנו ציווי על שתיית יין ומי שלא ישתה ייחשב כחוטא. לסיכום, חווית הזמן שחודש בא לידי ביטוי בשיר בתיאור פריחת הגן והתחדשותו לקראת תחילת ושיא האביב.

20. השיר "לא זכיתי באור מן ההפקר" שכתב חיים נחמן ביאליק הוא שיר ארס פואטי. בשיר זה ביאליק מתאר את תהליך כתיבתו של שיר כתהליך קשה וכואב, המדומה לתהליך חציבה בסלע. לאורך השיר ביאליק מדגיש את מקוריות שיריו ואת העבודה הקשה שהיה צריך לעשות על מנת לזכות בתהילה שלו כמשורר. בסוף השיר פונה ביאליק אל קהל הקוראים בטענה כי אלו לא מעריכים מספיק את יצירתו, וכי הוא נאלץ לשלם את המחיר הכבד עבור ההתרגשות שלהם.

בשיר זה, הדימוי העצמי של המשורר בא לידי ביטוי במספר דרכים. כבר בתחילת השיר ביאליק טוען "לא זכיתי באור מן ההפקר", הוא מתייחס למכלול התכונות החיוביות שבו כ"אור". באמצעות חזרה מרובה על המילה "לא" בבית הראשון והשני, ביאליק מדגיש את העובדה שעל מנת לזכות באותו "אור", היה עליו לעבוד קשה, כי האור הוא אך ורק שלו, "כי ממני ובי הוא". מכך ניתן להסיק כי הדימוי העצמי של המשורר הוא גבוה, הוא מעריך את עצמו ומרגיש צורך להתגאות בעבודתו הקשה ובמקוריות של יצירתו.

בנוסף, בבית השלישי, כאשר מתאר את תהליך היצירה לפי שלביו, נאמר "ותחת פטיש צרותי הגדולות". הפטיש מכה על ליבו של המשורר כמו על סלע, ממנו ניתן הניצוץ אל עיניו, ומעיניו אל שירתו. הפטיש שמכה על הסלע הוא ארמז מקראי לנביא ירמיהו, שכועס על נביאי השקר שמסלפים את דבריו וטוען שדבריו הם דברי האלוהים, שכוחם כה גדול שהם יכולים לפוצץ סלע. כאשר ביאליק משתמש בארמז זה, הוא למעשה מקביל את עצמו לנביא האלוהים, וניתן אף לייחס את הפרשנויות השונות לשיריו כאל סילופי הדברים של נביאי השקר. מכאן ניתן להסיק כי הדימוי העצמי שלו כמשורר כה גבוה, שהוא מתייחס לשיריו כאל נבואת האלוהים, ואל קהל הקוראים כאל מי שמגיע לשמוע את הנבואה.

יתר על כן, ביאליק פונה בבית הרביעי אל קהל קוראיו בטענה. באמצעות מוטיב הלב, ביאליק מתאר את האופן שבו הניצוץ עובר מליבו אל ליבם של קהל הקוראים. במילים "ובאור אשכם הצתיו, יתעלם", ביאליק טוען כי הניצוץ מצית אש בליבם של הקוראים, אבל זו מכלה את הניצוץ ומעלימה אותו. כלומר, הם מתרגשים לרגע משיריו ומשאירים אותו לשלם את המחיר הקשה. מערכת היחסים שבין המשורר לבין קוראיו כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר זה היא מערכת יחסים מורכבת. ביאליק כמשורר זקוק לקוראיו על מנת לזכות בתהילה, אך יחד עם זאת הוא כועס עליהם שאינם מעריכים את עבודתו הקשה והמחיר שאותו הוא משלם עבור ההתרגשות שלהם. העובדה

שיש לביאליק את היכולת לצאת כנגד קהל קוראיו ולבוא אליהם בטענות, מעידה על כך שהוא בטוח בעצמו, בתהילה שלו ובמעמד שלו כמשורר, וכי הדימוי העצמי שלו כאומן הוא מאוד גבוה.

לסיכום, ניתן לראות כי בשיר "לא זכיתי באור מן ההפקר" שכתב חיים נחמן ביאליק, הדימוי העצמי של המשורר כאומן הוא גבוה. בבית הראשון והשני הוא מדגיש ומתגאה בעבודה הקשה והמקוריות של שירתו, בבית השלישי משתמש בארמז לנביא ירמיהו ומבצע הקבלה בינו לבין נביא האלוהים, ובבית הרביעי יוצא כנגד קהל קוראיו שלא מעריכים מספיק את עבודתו. דרך כל אלה ניתן ללמוד כי ביאליק מעריך את עצמו כאומן מוכשר וכי הוא מאמין ביכולותיו.